

Brüsszel, 2021.11.23.
COM(2021) 716 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a kettős felhasználású termékek kivitelére, az azokkal végzett brókertevékenységre, az azokkal kapcsolatos technikai segítségnyújtásra, valamint azok tranzitjára és transzferjére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer kialakításáról szóló (EU) 2021/821 rendelet végrehajtásáról

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a kettős felhasználású termékek kivitelére, az azokkal végzett brókertevékenységre, az azokkal kapcsolatos technikai segítségnyújtásra, valamint azok tranzitjára és transzferjére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer kialakításáról szóló (EU) 2021/821 rendelet végrehajtásáról

1. BEVEZETÉS

A Bizottság 2013-ban megkezdte a 428/2009/EK rendeletben (a továbbiakban: a rendelet) előírt éves exportellenőrzési jelentések közzétételét. A rendeletet 2021. szeptember 9-én az (EU) 2021/821 rendelet¹ (a továbbiakban: az új rendelet) hatályon kívül helyezte.

Ez a jelentés, amelyet a Bizottság a kettős felhasználású termékekkel foglalkozó koordinációs csoport tagállamoktól² származó információinak felhasználásával készített, tájékoztatást nyújt a kettős felhasználású termékek exportellenőrzésére vonatkozó uniós jogszabályok 2020. évi végrehajtásáról, és bemutatja a 2019. évi összesített exportellenőrzési adatokat³.

A Bizottság 2019-ben új, kereskedelmi jogérvényesítési főtisztviselői posztot hozott létre annak érdekében, hogy hozzájáruljon az uniós kereskedelmi jogszabályok – többek között a kettős felhasználású termékek exportellenőrzésére vonatkozó uniós jogszabályok – gondosabb végrehajtásához. A Bizottság átszervezte a Kereskedelmi Főigazgatóságot annak érdekében, hogy támogassa a kereskedelmi jogérvényesítési főtisztviselőt jogérvényesítési feladatainak ellátásában. Más változások is történtek, többek között az exportellenőrzést és a közvetlen külföldi tőkebefektetések átvilágítását a Kereskedelmi Főigazgatóságon belül egy egységbe vonták össze a kereskedelmi jogérvényesítési főtisztviselő felügyelete alatt. Ennek következtében, és mivel az exportellenőrzés és a közvetlen külföldi tőkebefektetések átvilágítása egyaránt az Európai Unión belüli biztonságot garantáló stratégiai kereskedelmi és befektetési ellenőrzések egyik eszköze, e jelentés elfogadására a közvetlen külföldi tőkebefektetések átvilágításáról szóló első éves jelentés elfogadásával egyidejűleg kerül sor.

2. A SZAKPOLITIKAI ÉS SZABÁLYOZÁSI KERET ALAKULÁSA

2.1. Az exportellenőrzési politika áttekintése

2.1.1. A jogalkotás korszerűsítése

2020 az uniós exportellenőrzések korszerűsítése szempontjából döntő fontosságú év volt, hiszen a Tanács és az Európai Parlament között 2020 novemberében politikai megállapodás született az új exportellenőrzési rendeletről. Egy átfogó „rendszerfrissítésről” állapodtak meg, amely hatékonyabbá teszi majd az uniós exportellenőrzési rendszert, mégpedig a következők révén:

¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/821 rendelete (2021. május 20.) a kettős felhasználású termékek kivitelére, az azokkal végzett brókertevékenységre, az azokkal kapcsolatos technikai segítségnyújtásra, valamint azok tranzitjára és transzferjére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer kialakításáról (átdolgozás) – (HL L 206., 2021.6.11., 1. o.) – <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj>

² A kettős felhasználású termékek kereskedelméről egyes tagállami illetékes hatóságok is készítenek nyilvános jelentéseket.

³ Bár e jelentést az új rendeletnek megfelelően teszik közzé, mivel 2020-ra vonatkozik, az összegyűjtött információk az előző rendelet szerinti helyzetre vonatkoznak.

- új „humánbiztonsági” dimenziót vezet be annak érdekében, hogy a Bizottság reagálhasson a nemzetbiztonság és a nemzetközi biztonság – többek között az emberi jogok – szempontjából kockázatot jelentő, kialakulóban lévő kettős felhasználású technológiákból fakadó kihívásokra,
- korszerűsíti a rendeletben foglalt legfontosabb fogalmakat és meghatározásokat (például az „exportőr” fogalmát kiterjeszti a kettős felhasználású technológiák transzferjében részt vevő természetes személyekre és kutatókra is),
- egyszerűsíti és harmonizálja az engedélyezési eljárásokat, és lehetővé teszi, hogy a Bizottság – „egyszerűsített” eljárással, felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat használva – módosítsa a különös ellenőrzési eljárások hatálya alá tartozó áruk és rendeltetési helyek jegyzékét, aminek köszönhetően az exportellenőrzési rendszer rugalmasabban fog tudni igazodni a változó körülményekhez,
- az engedélyezési döntések átláthatóságának növelése céljából javítja az engedélyező hatóságok és a Bizottság közötti információcserét,
- koordinálja és támogatja az ellenőrzési rendszer hatékony érvényesítését, ezen belül javítja az engedélyező és a jogérvényesítő szervek közötti biztonságos elektronikus információcserét,
- uniós szintű kapacitásépítési és képzési programot hoz létre a tagállami engedélyező és végrehajtó hatóságok számára,
- fokozottan bevonja az ipart, és nagyobb átláthatóságot teremt az érdekelt felek számára, ennek keretében strukturált kapcsolatrendszert alakít ki a magánszektorral, és előirányozza a Bizottság keretei között működő, tagállami szakértőkből álló érintett munkacsoport és az érdekelt felek közötti célirányos konzultációk bevezetését,
- a globális biztonság fokozása és globális szinten az egyenlő versenyfeltételek előmozdítása érdekében párbeszédet kezdeményez harmadik országokkal.

Az új rendeletet 2021. június 11-én tették közzé, és 2021. szeptember 9-én lépett hatályba.

2.1.2. Konzultáció és tájékoztatás

A Bizottság folyamatos tájékoztatási erőfeszítései keretében 2020 folyamán számos célzott konzultációt folytatott a legfontosabb iparági és civil társadalmi érdekelt felekkel.⁴ Mégpedig az alábbiakban ismertetettek szerint 2020. december 11-én virtuális formában exportellenőrzési fórumot szervezett.

⁴ Ez is része a „magánszektorral kialakított partnerségünknek”, amely az uniós exportellenőrzések korszerűsítésének kulcsfontosságú eleme lesz.

2.2. A 428/2009/EK rendelet módosításai

2.2.1. Az uniós ellenőrzési jegyzék aktualizálása

A rendelet I. mellékletében szereplő uniós ellenőrzési jegyzék a kettős felhasználású termékek felsorolást tartalmazza, ideértve az olyan szoftvert és technológiát is, amely polgári és katonai célokra egyaránt felhasználható, valamint azokat a termékeket is, amelyek nem robbantási célokra és nukleáris fegyverek vagy más nukleáris robbanószerkezetek előállításához történő, bármilyen formájú hozzájárulás céljára egyaránt felhasználhatók. A jegyzéket 2020-ban egyszer módosították⁵. E módosítás során beépítették a 2019-ben és 2020 február végéig a multilaterális exportellenőrzési rendszerekkel összefüggésben (különösen a Wassenaari Megállapodás és az Ausztrália Csoport keretében) elfogadott határozatokat. Az I. melléklet módosításainak megfelelően módosították továbbá a rendelet II. és IV. mellékletét.

Az uniós ellenőrzési jegyzék 2020-as módosításai

A módosítások keretében az exportellenőrzésnek alávetendő termékek jegyzékébe felvettek egyes kibertér-megfigyelési technológiákat, például a bűnüldözési megfigyelési „szoftvereket” (5D001.e.1. és 2.), valamint a „digitális kriminalisztikai” rendszereket, berendezéseket és alkatrészeket (5A004.b.1. és 2.).

A 2020-as uniós ellenőrzési jegyzék a „szuborbitális jármű” (9A004.h.) tekintetében is ellenőrzést vezet be, valamint új, ellenőrzés alól kivonó megjegyzéseket vezet be egyes „szén-, rostos vagy szálas anyagok” (1A002 - 5. megjegyzés) és az információbiztonsági rendszerekhez kapcsolódó „technológia” (5E002.a. – megjegyzés) esetében.

Ezenkívül módosításokat tartalmaz a következők ellenőrzése tekintetében:

- szinterezett ferritből készült síkabszorbak (1C001.a – 1.d.2. megjegyzés),
- fémötvözetek (1C002 – 3. műszaki megjegyzés),
- folyadékok és kenőanyagok (1C006.d.),
- súrlódásmentes gördülőcsapágyak és csapágyrendszerek (2A001),
- szimulációs szoftverek (3D003),
- biztonságos „rejtjelaktiválásra” utaló információbiztonsági rendszer (5A002.a.),
- ürminősítésű alkatrészek optikai rendszerekhez (6A004.c.4),
- egyes lézerek (6A005.a.6.a.1. - .2.a.) és
- „ventillátorlapátok”.

Az Ausztrália Csoport határozatai nyomán új ellenőrzéseket vezettek be a közel-keleti, légzőszervi tünetegyüttest okozó koronavírus (MERS-CoV - 1C351.a.59), 24 vegyi anyag, köztük a novicsok típusú idegméreg prekursorai (1C350.66.-1C350.89.) tekintetében, valamint módosításokat vezettek be a szelepek és alkatrészek (2B350.g.1.a. - .2.a.) ellenőrzésével kapcsolatban.

Az aktualizált és egységes szerkezetbe foglalt uniós ellenőrzési jegyzék 2020. december 15-én lépett hatályba, ezáltal lehetővé téve az EU számára, hogy eleget tegyen nemzetközi kötelezettségvállalásainak. Ez az uniós exportőrök számára is segítséget jelent, mivel az ellenőrzési paramétereket időben hozzáigazítja a technológiai fejlődéshez. Iránymutatásként „átfogó változásokról szóló tájékoztatót” tettek közzé, amely áttekintést nyújt a kettős felhasználású termékek ellenőrzésére vonatkozó 2020. évi uniós jegyzéket érintő összes változásról⁶.

⁵ A Bizottság (EU) 2020/1749 felhatalmazáson alapuló rendelete (2020. október 7.) (HL L 421., 2020.12.14., 1. o.).

⁶ Az összefoglaló tájékoztató a következő internetes címen olvasható: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/october/tradoc_158973.pdf.

2.2.2. Brexit

2020 folyamán a Bizottság számos intézkedést hozott, tekintettel arra, hogy az átmeneti időszak 2021. január 1-jén lejárt, amikortól a kettős felhasználású termékek Unióból Egyesült Királyságba irányuló kivitele – a bármely más harmadik országba irányuló kivitelhez hasonlóan – a rendelet szerinti ellenőrzés tárgyát képezi.

A Bizottság 2020 szeptemberében közleményt tett közzé az érdekelt felek részére⁷, hogy tájékoztassa az exportőröket az átmeneti időszak végére és az Egyesült Királyság Unióból való kilépésére tekintettel alkalmazandó szabályokról.

Az ellenőrzések Unió-szerte egységes alkalmazásának biztosítása, valamint – az Unió és a nemzetközi biztonság védelme mellett – az indokolatlan adminisztratív terhek elkerülése érdekében az EU elfogadta a rendelet IIa. mellékletének módosításáról szóló, 2020. december 16-i (EU) 2020/2171 rendeletet. Az (EU) 2020/2171 rendelet az Egyesült Királyságnak az EU001. számú uniós általános exportengedély hatálya alá tartozó rendeltetési országok jegyzékébe való felvételével⁸ egyszerűsíti a legtöbb kettős felhasználású termék Egyesült Királyságba irányuló kivitelének ellenőrzését.

Az Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv⁹ alapján különös rendelkezések alkalmazandók, amelyek értelmében a rendelet Észak-Írország tekintetében az Egyesült Királyságra és az Egyesült Királyságban alkalmazandó¹⁰, és az Egyesült Királyság a rendelet értelmében illetékes hatóságként jár el. A Bizottság erre a célra kifejlesztett egy biztonságos elektronikus eszközt, amely támogatja a rendelet Észak-Írországból és Észak-Írországból történő alkalmazásáért felelős egyesült királyságbeli illetékes hatósággal folytatott információcserét. Ez lehetővé teszi az Egyesült Királyság illetékes hatósága számára, hogy hozzáférjen azokhoz az információkhoz, amelyek támogatják a kettős felhasználású termékek Észak-Írországból történő kivitelét érintő ellenőrzéseknek a rendelet rendelkezéseivel összhangban történő hatékony végrehajtását és érvényesítését. Az Egyesült Királyság illetékes hatóságainak tehát módjukban áll, hogy bevigyék az adott elutasításokra vonatkozó információkat a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus rendszerbe (DUeS)¹¹, lekérdezzék és kezeljék a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus rendszerben már tárolt, Egyesült Királyság általi elutasításokat, illetve betekintsenek azokba, valamint megkapják a kettős felhasználású termékek Észak-Írországból történő kivitelére vonatkozó konkrét kérelem szempontjából releváns, elutasítással kapcsolatos információkat.

⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/dual-use-export-controls_hu_0.pdf

⁸ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/january/tradoc_159247.pdf

⁹ HL L 29., 31.1.2020.1.31., 7. o. (kilépésről rendelkező megállapodás).

¹⁰ Az Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv 5. cikkének (4) bekezdése, valamint 2. mellékletének 47. szakasza.

¹¹ A DUeS egy biztonságos és titkosított elektronikus rendszer, amelyet a Bizottság üzemeltet az illetékes hatóságok és a Bizottság közötti fokozott információcsere segítése érdekében, a rendelet 19. cikkében előírtak szerint.

2.3. Nemzeti végrehajtási és jogérvényesítési intézkedések

2.3.1. Végrehajtási intézkedések

A rendelet teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban. Mindazonáltal előírja, hogy egyes rendelkezések végrehajtására a tagállamok hoznak bizonyos intézkedéseket, és az említett nemzeti intézkedésekkel kapcsolatos információkat az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közzé kell tenni. Ennek megfelelően a Bizottság 2020. január 17-én tájékoztatót tett közzé¹², amely naprakész áttekintést nyújt a tagállamok által többek között például a brókertevékenység és a tranzit ellenőrzésének kiterjesztése, az ellenőrzéseknek fel nem sorolt termékekre közbiztonsági vagy emberi jogi megfontolásokból történő kiterjesztése, a nemzeti általános exportengedélyek bevezetése, az EU-n belüli transzferek ellenőrzésének fel nem sorolt termékekre történő alkalmazása, valamint az illetékes hatóságokkal kapcsolatos tájékoztatás vonatkozásában hozott intézkedésekről. Ez hozzáférést biztosít az exportőrök számára az alkalmazandó jogi rendelkezésekre vonatkozó átfogó információkhoz, és az egész EU-ban támogatja az ellenőrzések következetes és hatékony végrehajtását.

2.3.2. Jogérvényesítési intézkedések

A Bizottság rendelkezésére bocsátott információk alapján 2020-ban nem történt semmilyen új fejlemény. A nemzeti jogérvényesítési intézkedések jegyzékét a 2019. évi exportellenőrzési jelentéssel¹³ együtt tették közzé, ezért az továbbra is érvényes.

3. A KETTŐS FELHASZNÁLÁSÚ TERMÉKEKKEL FOGLALKOZÓ KOORDINÁCIÓS CSOPORT TEVÉKENYSÉGEI

A kettős felhasználású termékekkel foglalkozó koordinációs csoport (DUCG) a Bizottság és a tagállamok szakértőiből áll, feladata pedig, hogy az exportellenőrzés egész Unióra kiterjedő következetességének és hatékonyságának gyakorlati fejlesztése érdekében bármely ezzel kapcsolatos kérdést megvizsgáljon. A rendelet előírja a Bizottság számára, hogy nyújtson be éves jelentést az Európai Parlamentnek a DUCG tevékenységéről, vizsgálatairól és az általa folytatott konzultációkról.

A DUCG 2020-ban hétszer – többnyire virtuálisan – ülésezett, megerősítve az e jelentésben ismertetett több aktuális kérdés kapcsán konzultációs fórumként betöltött szerepét.

3.1. Konzultáció a végrehajtási kérdésekről – általános információcsere

A DUCG *általános információcserét folytatott az exportellenőrzésről*, többek között az uniós exportellenőrzések fentiekben ismertetett szabályozási korszerűsítésének támogatása érdekében.

A DUCG információkat cserélt a **nemzeti végrehajtási intézkedések** tekintetében, valamint előkészült a nemzeti intézkedésekről szóló hivatalos tájékoztató aktualizálására.¹⁴

¹² https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/january/tradoc_158576.pdf

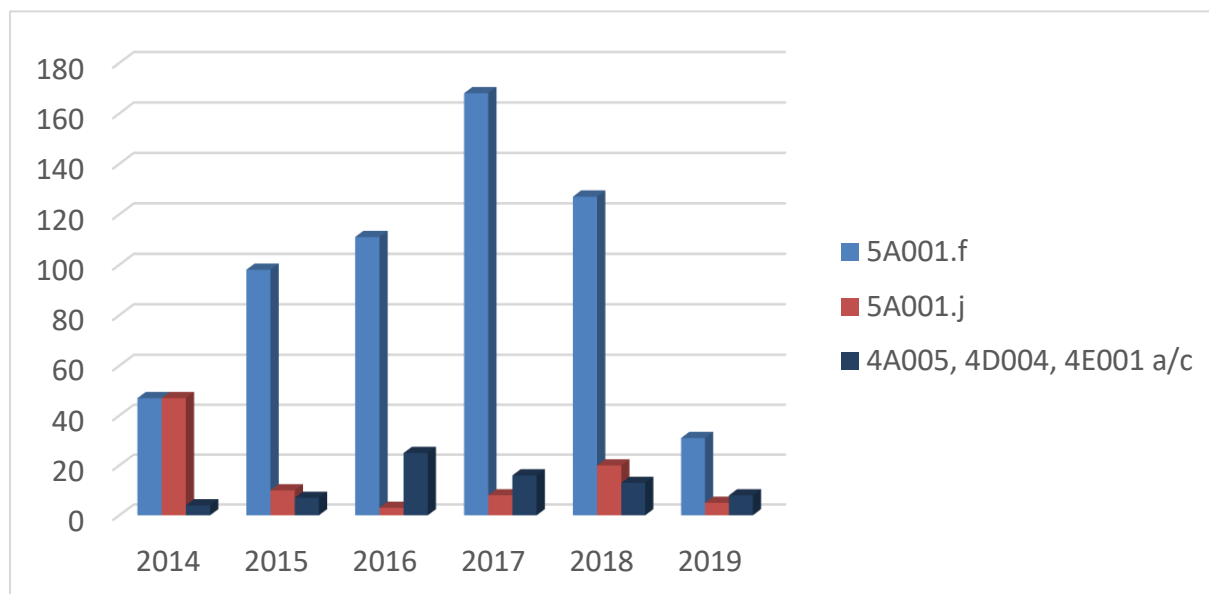
¹³ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/october/tradoc_158962.pdf

A **brexit**et illetően a DUCG nemcsak az Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv szerinti ellenőrzések alkalmazásához szükséges információcserét támogató informatikai eszköz kifejlesztéséhez járult hozzá, hanem felülvizsgálta az engedélyezési követelményekkel kapcsolatos változásokat is, valamint a kettős felhasználású termékekről szóló, az exportőrök figyelmébe ajánlott, aktualizált „**készenléti közlemény**”¹⁵ elkészítésében is közreműködött.

A DUCG a 2019. évi adatok alapján **adatgyűjtést** folytatott **az engedélyezésről** annak érdekében, hogy a kettős felhasználású termékek uniós exportellenőrzése tekintetében fokozódjon a tagállamok közötti információcsere (különösen a globális és általános exportengedélyek keretében végzett adatgyűjtés kapcsán) és a nyilvános átláthatóság (ez az éves exportellenőrzési jelentés a 2019. évi összesített uniós adatok felhasználásával készült).

A DUCG **technikai információcserét** folytatott **a kibertér-megfigyelési technológiák ellenőrzésének** 2019. évi **alkalmazásáról**.

A tagállamoktól származó adatok az engedélyek számának csökkenését mutatják (lásd az 1. táblázatot), és a jegyzékben szereplő kibertér-megfigyelési termékek¹⁶ kapcsán 2019-ben összesen 44 engedélyt adtak ki. Ugyanebben az időszakban 81 kibertér-megfigyelési termékekkel kapcsolatos engedélyezési kérelmet utasítottak el.

1. táblázat: A felsorolt kibertér-megfigyelési termékekre vonatkozó egyedi engedélyek száma.

A DUCG úgy határozott, hogy további erőfeszítéseket tesz az ellenőrzések végrehajtásának nyomon követésére, és 2019-ben az ellenőrzések alkalmazásával kapcsolatban információcserét kezdeményezett. A felügyeleti technológiákkal foglalkozó szakértői csoport (STEG) továbbra is eseti információcserét folytatott.

¹⁴ Az aktualizált tájékoztatót 2020. január 17-én tették közzé, HL-ben megjelent közlemény: 2020/C16/4.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/info/publications/dual-use-export-control>

¹⁶ Mobil telekommunikációs berendezések, internetes megfigyelési rendszerek, behatoló szoftver.

3.2. Technikai információcsere – végrehajtási kérdések

A DUCG támogatást nyújtott az uniós ellenőrzési jegyzék aktualizált változatainak elkészítéséhez, és megbeszéléseket folytatott számos konkrét végrehajtási kérdésről, például az uniós általános exportengedélyek keretében folytatott információcsere fokozásáról, a globális engedélyek keretében folytatott információcseréről, illetve a globális engedélyeket használó exportőrökre vonatkozó információkat illetően az illetékes hatóságok közötti konzultációs mechanizmus kidolgozásáról.

3.3. A kettős felhasználású termékek exportellenőrzésére vonatkozó uniós iránymutatás

A DUCG részt vett a kettős felhasználású termékek exportellenőrzésére vonatkozó 2016. évi uniós iránymutatások felülvizsgált változatának elkészítésében, amely a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus rendszerben tett javításokat tükrözi, különösen abból a szempontból, hogy támogatja az illetékes hatóságok közötti információcserét és konzultációkat.

A kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos kutatásra vonatkozó iránymutatások kidolgozásával foglalkozó technikai szakértői csoport (TEG-DUR) 2020-ban hatszor ülésezett, és kidolgozta a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos kutatásra vonatkozó iránymutatás-tervezetet. 2020 októberében és novemberében nyilvános konzultációt¹⁷ tartottak, amelyre 54 válasz érkezett. A TEG-DUR 2021 elején megfontolásra benyújtotta végleges iránymutatás-tervezetét a DUCG-nak. Az útmutatót 2021 szeptemberében bizottsági ajánlásként fogadták el.¹⁸

3.4. Az illetékes hatóságok közötti elektronikus információcsere

A Bizottság a DUCG támogatásával folytatta a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus rendszer fejlesztését. 2020 során a DUCG a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus rendszer tekintetében konkrét javító intézkedésekről állapodott meg:

- olyan funkciók kifejlesztése, amelyek támogatják a rendelet 13. cikkének (5) bekezdése szerinti, elutasításra vonatkozó értesítéseket;
- olyan funkciók kifejlesztése, amelyek támogatják a rendelet 11. cikke és 13. cikkének (5) bekezdése szerinti, illetékes hatóságok közötti kétoldalú konzultációkat;
- az EU-n belüli transzfereket érintő elutasításokkal kapcsolatos információcserét támogató új funkció előkészítése;
- a globális engedélyek keretében folytatott konzultációkat támogató funkció előkészítése;
- a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus rendszerben foglalt termékjegyzék aktualizálása azzal a céllal, hogy tükrözze az uniós ellenőrzési jegyzék 2020. évi aktualizálását;
- az átmeneti időszak végén az Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv szerinti, az Egyesült Királyság illetékes hatóságával folytatott információcserét támogató új funkció kifejlesztése.

A DUCG a témával foglalkozó technikai szakértői csoport révén továbbra is támogatta egy illetékes hatóságok által használható „elektronikus engedélyezési platform” létrehozását. Az

¹⁷ https://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=292

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2021:338:FULL&from=EN>

elektronikus engedélyezéssel foglalkozó technikai szakértői csoport folyamatosan kapcsolatban állt a tagállami szakértőkkel, és támogatta az „e-engedélyezési kísérleti projektet”, amelynek keretében 2021 folyamán Lettországon, Romániában, Olaszországon, Görögországon és Belgium vallon régiójában tervezik bevezetni az elektronikus engedélyezési eszközt. Ezen elektronikus rendszer bevezetése lehetővé fogja tenni az illetékes nemzeti hatóságok számára, hogy az egész engedélyezési eljárást teljesen papírmentesen, a korszerű elektronikus rendszerekre jellemző hatékonysággal és eredményességgel kezeljék. Ez egyúttal lehetővé teszi majd a gazdasági szereplők és az illetékes hatóságok számára, hogy a minimálisra csökkentsék a kettős felhasználású termékek engedélyezéséhez kapcsolódó adminisztratív terheket.

A DUCG emellett megbeszéléseket kezdeményezett arról is, hogy a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus engedélyezési rendszereket bevonják a Bizottságnak a „CERTEX” projekt keretében megvalósuló egyablakos vámügyintézési kezdeményezésébe. Ez lehetővé fogja tenni, hogy automatikusan ellenőrizze a kettős felhasználású termékek exportengedélyét, amikor az exportőr jelzi, hogy az exportálandó kettős felhasználású termékek a valamely uniós illetékes hatóság által kiadott exportengedély hatálya alá tartoznak.

3.5. A kettős felhasználású termékekkel foglalkozó uniós szakértői bázis

2020-ban a Bizottság Közös Kutatóközpontja (JRC) által üzemeltetett, kettős felhasználású termékekkel foglalkozó uniós szakértői bázis és az egyes tagállamok által rendelkezésre bocsátott szakértők továbbra is támogatást nyújtottak az egyedi engedélyezési ügyek értékelésében tanácsot kérő illetékes hatóságoknak. A beszámolási időszakban összességében kilenc alkalommal hat illetékes hatóságnak nyújtottak áruosztályozási kérdésben szakmai tanácsot.

3.6. Végrehajtás és jogérvényesítés

A DUCG információkat cserélt az ellenőrzések végrehajtásáról és érvényesítéséről. A rendelkezésre álló adatok szerint az EU exportellenőrzési hálózata – amely az illetékes tagállami engedélyező hatóságok és a Bizottság személyzetét foglalja magában – több mint 360 főből állt. Ami a jogérvényesítést illeti, 2019-ban 144 esetben regisztrálták az exportellenőrzési szabályok megsértését, a nemzeti büntetőhatóságok pedig nyolc közigazgatási szankciót és 16 büntetőjogi szankciót szabtak ki.

3.7. Kapacitásépítés

2020-ban a DUCG támogatta, hogy a Bizottság Közös Kutatóközpontja (JRC) az Egyesült Államok Energiaügyi Minisztériumával együttműködve 2020. szeptember 15-én és október 5-én megszervezze a JRC–NNSA 13. virtuális szakmai szemináriumát.

3.8. Átláthatóság és párbeszéd az iparági szereplőkkel és a tudományos körökkel

A DUCG támogatásával 2020. december 11-én az Európai Unió Tanácsának német elnökségével közösen virtuális formában exportellenőrzési fórumot szerveztek. Ez lehetőséget kínált arra, hogy az új rendeletről szóló társjogalkotói megállapodás fényében az uniós exportellenőrzések végrehajtásával és az uniós exportellenőrzések korszerűsítésére irányuló

jogalkotási folyamattal kapcsolatban eszmecserét folytassanak több mint 800 iparági és civil társadalmi érdekelt féllel¹⁹, köztük ipari szövetségekkel, kettős felhasználású termékeket gyártó vállalatokkal, tudományos körökkel és civil társadalmi szervezetekkel. A virtuális forma sokkal szélesebb körű részvételt tett lehetővé, mint amire a múltban fizikai keretek között lehetőség nyílt.

A DUCG amellett, hogy támogatta a Bizottság tájékoztatási tevékenységeit, dokumentációt is összeállított a jogszabályi előírások exportőrök általi végrehajtásának megkönnyítése érdekében. Az „Átfogó változásokról szóló 2020. évi összefoglaló tájékoztató”²⁰ összefoglalja a rendelet I. mellékletének azon módosításait, amelyek célja a nonproliférációs rendszerekkel foglalkozó különböző nemzetközi fórumok ellenőrzési jegyzékeiben bekövetkezett változások végrehajtása.

4. UNIÓS EXPORTELLENŐRZÉSEK – FŐBB ADATOK

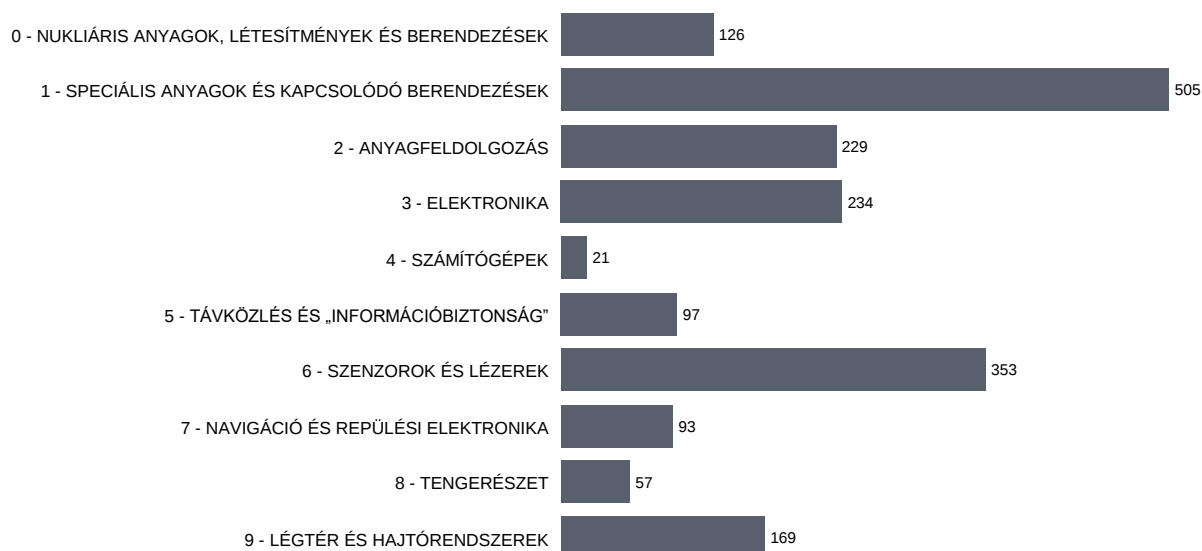
Általában a kettős felhasználású termékek (köztük a jegyzékben nem szereplő kettős felhasználású termékek) kivitelével kapcsolatban nehéz megbízható információkhoz jutni, mert nincsen ennek megfelelően meghatározott gazdasági ágazat. A Bizottság és a tagállamok azonban gyűjtenek olyan adatokat, amelyek lehetővé teszik a kettős felhasználású termékek kivitelének hozzávetőleges becslését, egyrészt az illetékes hatóságok által gyűjtött egyedi engedélyezési adatok alapján, másrészt a kettős felhasználású termékekre is kiterjedő, vámárúkról készült statisztikák alapján. Az alábbiakban bemutatjuk a 2019. évi becsült kiviteli adatokat. Említést érdemel, hogy az ismertetett becslések nem tartalmazzák a kettős felhasználású termékek kereskedelmével összefüggő szolgáltatásokat, illetve immateriális technológiaátadásokat.

4.1. A kettős felhasználású termékek uniós kereskedelme: termékek és rendeltetési helyek

A rendelet 2020-ban elsősorban az I. mellékletben (az „uniós ellenőrzési jegyzékben”) felsorolt és 10 kategóriába sorolt, körülbelül 1 884 kettős felhasználású termék kivitelére vonatkozott (1. ábra). E kettős felhasználású termékek körülbelül 1 000 vámárúval vannak kapcsolatban, köztük vegyi anyagokkal, fémekkel és nemfém ásványi termékekkel, számítógépekkel, elektronikus és optikai termékekkel, elektromos berendezésekkel, gépekkel, gépjárművekkel és szállító berendezésekkel stb., és jellemzően e nagy és vegyes árukörnek a fejlettebb technológiát alkalmazó sávjába tartoznak.

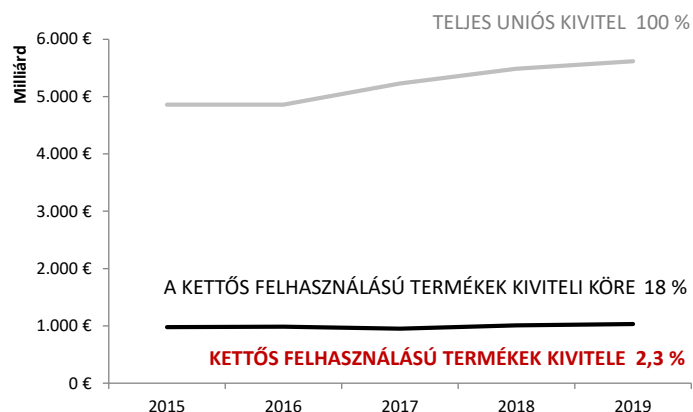
¹⁹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159148.pdf

²⁰ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/october/tradoc_158972.pdf

1. ábra: Az I. melléklet tíz kategóriájában felsorolt kettős felhasználású termékek száma az (EU) 2020/1749 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet elfogadása után.

A kettős felhasználású termékek kereskedelmének relatív jelentőségéről készült statisztikai becslések azt mutatják, hogy a kettős felhasználású termékek kivitele az EU-27 teljes (Unión belüli és kívüli) exportjának mintegy 2,3 %-át teszi ki a vámáruk kettős felhasználású termékeinek széles kiviteli körén belül²¹, ahol változó arányban találhatók meg bizonyos kettős felhasználású termékek (2. ábra). Ennek értelmében a kettős felhasználású termékek kereskedelmének értéke 2019-ben 119 milliárd EUR lenne.

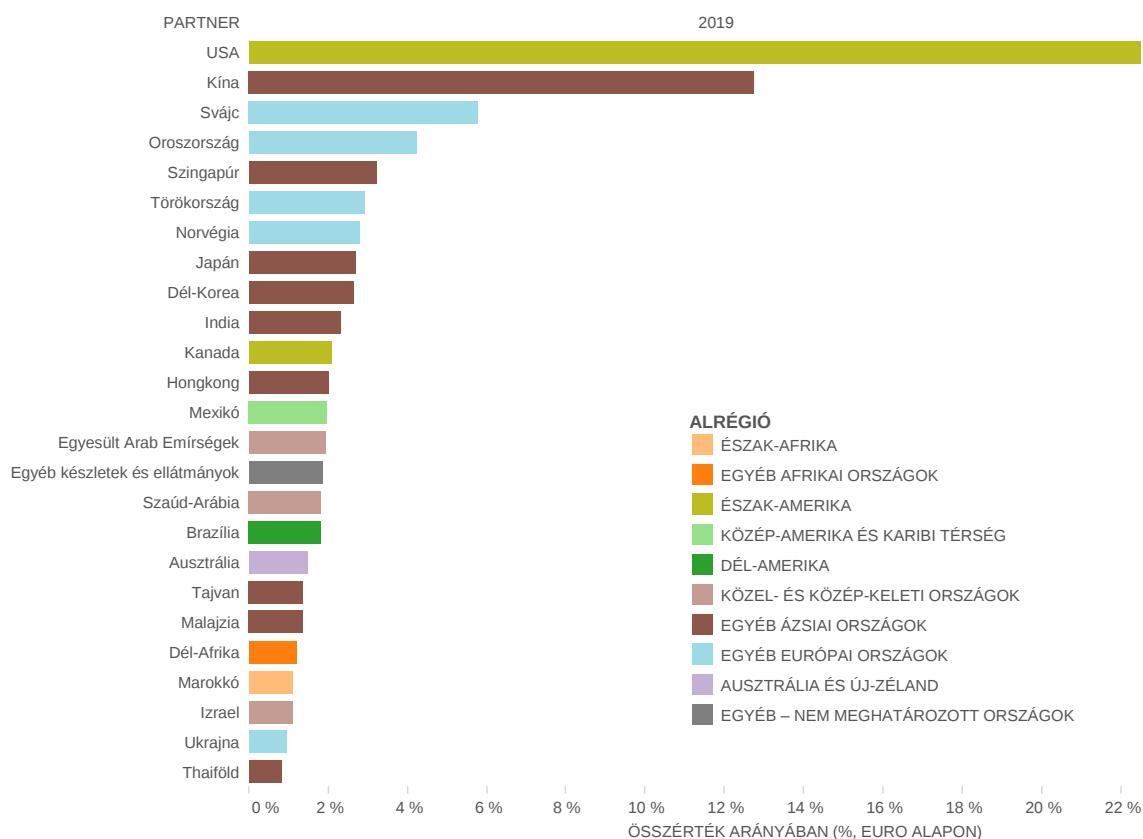

2. ábra: A kettős felhasználású termékek Unión belüli és kívüli kivitelinek statisztikai becslése.

A statisztikai becslések megmutatják a legfontosabb kiviteli célállomásokat és jelzik, hogy a kettős felhasználású termékek kivitelinek nagy része az uniós általános exportengedélyben

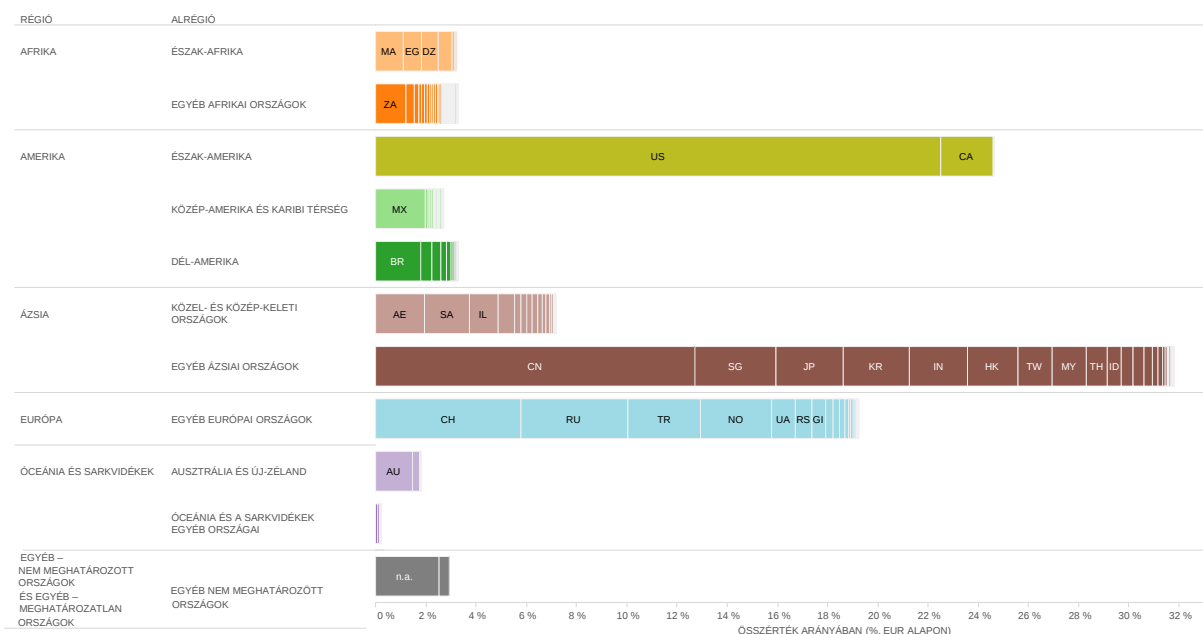
²¹ A Bizottság Közös Kutatóközpontja által kidolgozott statisztikai módszertan felhasznál egy, a DG TAXUD által kidolgozott, a kettős felhasználású termékek osztályozási száma, a vámkódok, az Eurostat COMEXT-adatok, valamint az EU-27 által szolgáltatott engedélyezési adatok közötti megfelelési táblázatot. A kettős felhasználású termékek kiviteli körének fogalma erre a nagy és vegyes árukörre vonatkozik, amelybe beletartoznak a kettős felhasználású termékek is. A kettős felhasználású termékek kereskedelme ezen az árukörön belül történik, de nem azonos azzal, mivel a kettős felhasználású termékek kiviteli körébe tartozó áruk nem mind ténylegesen kettős felhasználásúak.

felsorolt országokba irányul. A célországok az érintett áruk vonatkozásában az EU exportpiacának struktúráját, valamint a kereskedelmi eljárásoknak az uniós általános exportengedély által nyújtott egyszerűsítését tükrözik (3. és 4. ábra)²².

3. ábra: Kettős felhasználású uniós termékek kivitelére vonatkozó becslés: az első 25 kiviteli célország és alrégiók 2019-ben.

²² „Egyéb készletek és ellátmányok”: a hajók és repülőgépek készleteinek szállítása. „Egyéb – nem meghatározott országok”: a harmadik országokkal folytatott kereskedelem keretében nem meghatározott országok és területek (ez a kód többnyire a part menti létesítményekbe történő áruszállításnál használatos).

4. ábra: Kettős felhasználású uniós termékek kivitelére vonatkozó becslés: rendeltetési országok régiók és alrégiók szerint 2019-ben.

4.2. A kettős felhasználású termékekre vonatkozó engedélyek: kérelmek, engedélyek, elutasítások

A rendelet 19. cikkének (2) bekezdése alapján, amely kimondja, hogy „a tagállamok a kivitelre vonatkozó közösségi exportellenőrzési rendszer hatékonyságának növelése céljából minden szükséges intézkedést megtesznek a hatáskörrel rendelkező hatóságok közötti közvetlen együttműködés és információcsere kialakítása érdekében”, a DUCG az exportellenőrzések és azok gazdasági hatásának jobb megértése céljából megosztja az engedélyezéssel kapcsolatos adatokat és információkat. A beszámolási időszakban gyűjtött adatok közül néhányat az alábbiakban közlünk; meg kell azonban jegyezni, hogy nem minden tagállam gyűjt minden adatot. Az alábbiakban közölt információk így az összesített mennyiségekre és értékekre vonatkozóan hozzávetőleges becsléseken alapulnak, a tagállamok által rendelkezésre bocsátott adatok által teremtett korlátokon belül.

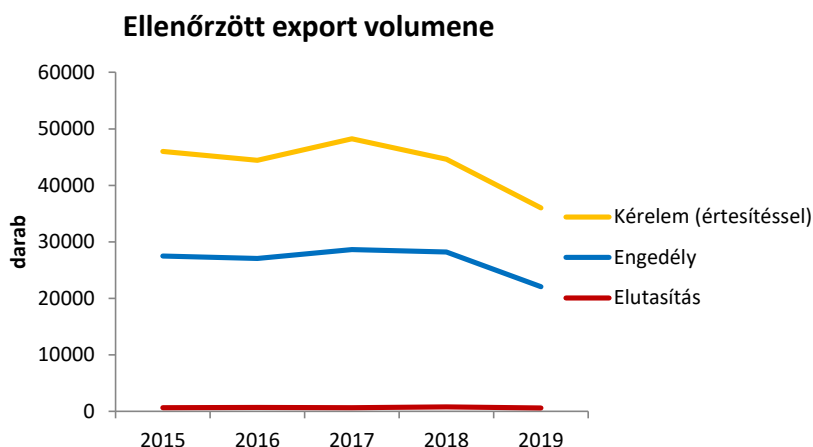
A kérelmek összértéke²³ mintegy 40 milliárd EUR volt, így az ellenőrzött kettős felhasználású kivitel a 27 tagú EU-n kívülre irányuló teljes kivitel 2,2 %-át tette ki. Az engedélyezett kettős felhasználású termékek kereskedelmének értéke 31,5 milliárd EUR volt, ami a 27 tagú EU-n kívülre irányuló teljes kivitel 1,7 %-át jelenti. Az ügyletek többségét egyedi engedélyezés²⁴ (2019-ban megközelítőleg 20 300 egyedi engedélyt adtak ki) és (értékük alapján) globális engedélyezés²⁵ formájában engedélyezték. Ténylegesen csak a kiviteli kérelmek csekély

²³ Ebben az adatban az általános exportengedély szerinti engedélykérelmek és értesítések értéke is benne van.

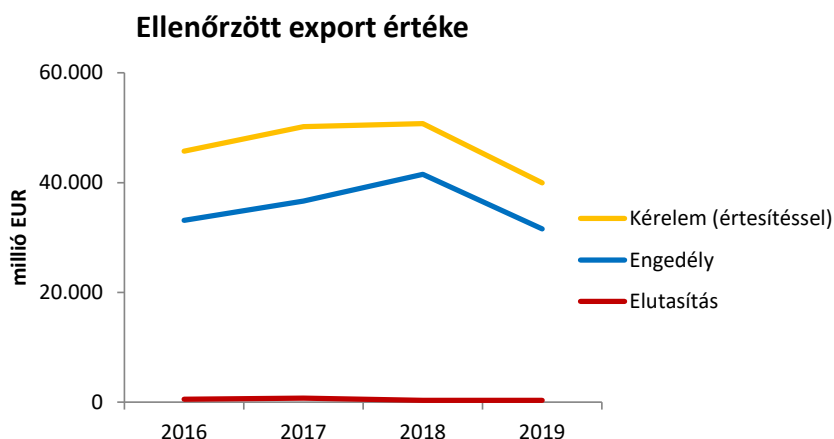
²⁴ Az egyedi engedély egy meghatározott exportőrnek valamely harmadik országbeli egyetlen végfelhasználó vagy címzett tekintetében adott olyan engedély, amely egy vagy több kettős felhasználású termékre vonatkozik.

²⁵ A globális engedély egy meghatározott exportőrnek a kettős felhasználású termékek valamely típusának vagy kategóriájának tekintetében adott olyan engedély, amely egy vagy több meghatározott végfelhasználó

részét utasították el: 2019-ben 603 elutasítást adtak ki, ami az adott évben ellenőrzött kettős felhasználású termékek kiviteli értékének 0,89 %-át, a 27 tagú EU-n kívüli teljes kivitel értékének pedig a 0,02 %-át jelenti.

5. ábra: Az engedélyek és az elutasítások volumene (száma) (2014–2019)²⁶.

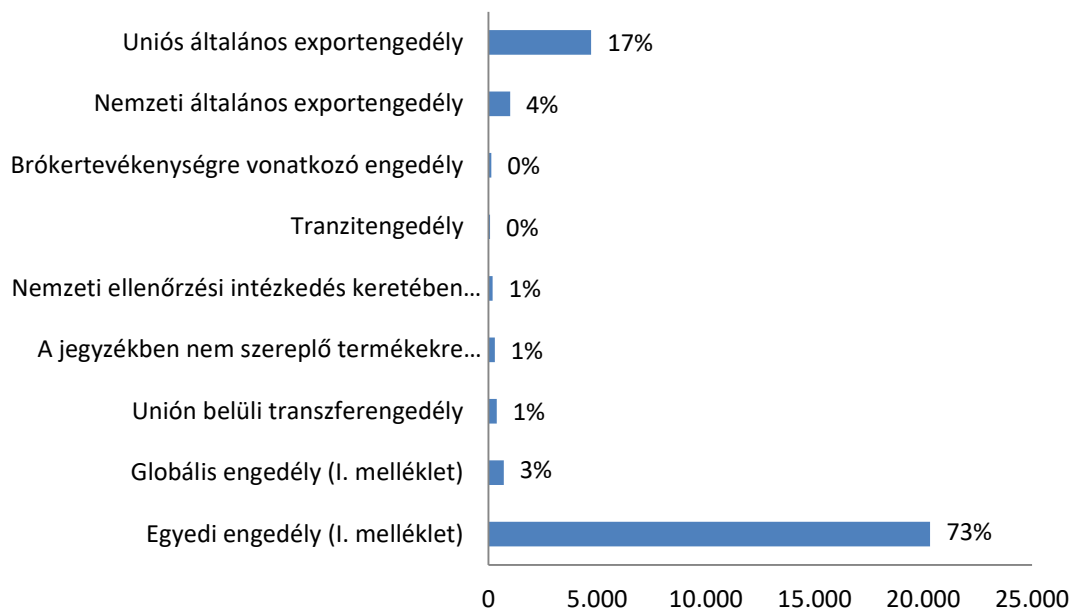

6. ábra: Az engedélyek és az elutasítások értéke (millió EUR) (2014–2019).

részére történő kivitelre és/vagy egy vagy több meghatározott harmadik országba történő kivitelre lehet érvényes.

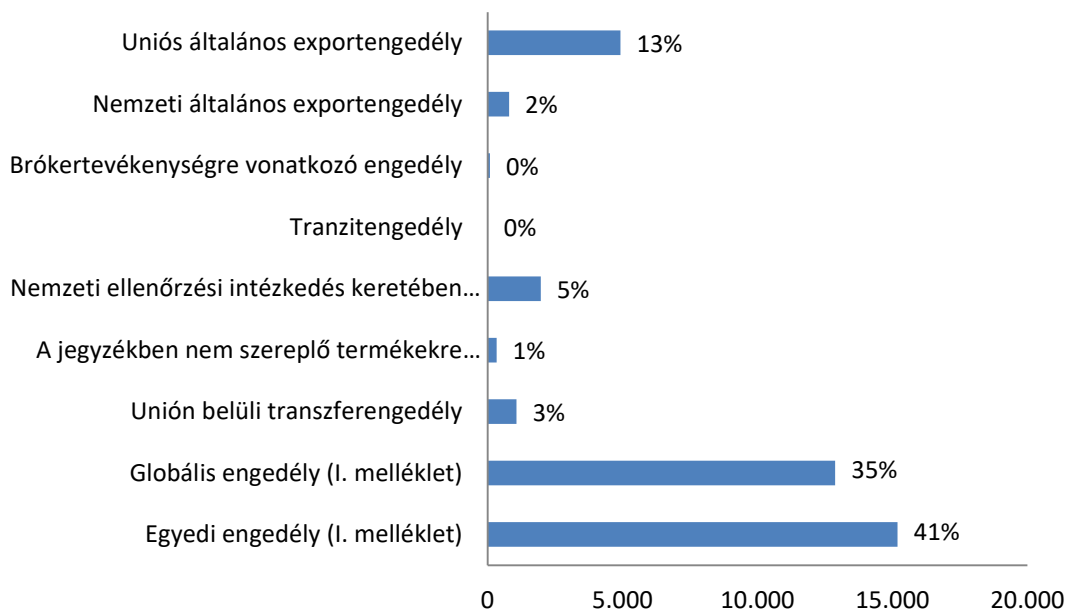
²⁶ Az 5. és 6. ábrában szereplő „Kérelem” adatai valamennyi engedélykérelmet magukban foglalják, így az általános engedélyek szerinti értesítéseket is, tehát a teljes „ellenőrzött kivitel” mutatják, nevezetesen azon Unió-n kívüli kivitelek értékeit, amelyek engedélyezési eljárás alá tartoznak. Azokban az esetekben, ahol a kérelmekre vonatkozó adatok nem álltak rendelkezésre, az ábrákban a kérelmekre vonatkozó adatokat az engedélyezési adatok alapján becsléssel állapítottuk meg. Az „engedélyek” adatai a kettős felhasználású termékeknek az egyedi és globális engedélyek alapján engedélyezett kivitelére utalnak. Felhívjuk a figyelmet, hogy a kérelmek száma nem feltétlenül felel meg az engedélyek és elutasítások összegének, mivel a kérelmeket törölni is lehet, illetve egyes kérelmeket esetleg nem véglegesítenek az adott éven belül. „Elutasítás”: az elutasított kivitel volumene és értéke. Az adatok terén megfigyelhető – a korábbi évekhez képest csökkenést mutató – eltérések a brexitnek és annak tudható be, hogy az Egyesült Királyság 2019-re vonatkozóan nem szolgáltatott adatokat.

Engedélyezett export volumene engedélytípus szerint (2019)

7. ábra: Az engedélyek volumene (száma) kategóriánként 2019-ben.

Engedélyezett export értéke engedélytípus szerint (2019)

8. ábra: Az engedélyek értéke típusonként (millió EUR) 2019-ben.

5. TEENDŐK

Az új rendelet és az ebből eredő rendszerfrissítés jelentős változásokat hoz az uniós exportellenőrzésben, ami tekintélyes előkészítő munkát és intézkedéseket igényel a Bizottság és a tagállamok részéről annak érdekében, hogy a lehető legjobban ki tudják használni az új rendelet által kínált lehetőségeket. A következők tartoznak ide:

- az új rendelet értelmében „*az ellenőrzések gyakorlati alkalmazásának támogatása érdekében a Bizottságnak – a tagállamokkal és érdekelt felekkel szoros együttműködésben – iránymutatásokat [...] kell kidolgoznia*”, valamint kifejezetten az engedélyezési döntések átláthatóságára és a kibertér-megfigyelési termékek kivitelére vonatkozó iránymutatásokat szorgalmaz;
- a például a technológiaátadásra és a felhőalapú számítástechnikára vonatkozó iránymutatásokkal kapcsolatos iparági kérésekkel szintén foglalkozni kell;
- az információmegosztásra és átláthatóságra vonatkozó, a tagállamok és a Bizottság közötti információcsere fejlesztését, valamint a – többek között az engedélyezéssel kapcsolatos döntésekre vonatkozó részletes információkat tartalmazó éves jelentés közzététele révén – nagyfokú átláthatóság biztosítását szorgalmazó új rendelkezések végrehajtása érdekében a Bizottság felhatalmazást kap különösen az éves jelentéstételre vonatkozó iránymutatások elfogadására. A Bizottság informatikai eszközöket is fejleszt a kapcsolódó adatcsere támogatása céljából;
- az új rendelet a végrehajtást a hatékony exportellenőrzési politikák kulcsfontosságú tényezőjeként ismeri el, és különösen egy végrehajtási koordinációs mechanizmus létrehozását szorgalmazza;
- végezetül a Bizottság a tagállamok támogatásával azon fog dolgozni, hogy a tagállami engedélyező és végrehajtó hatóságok számára uniós kapacitásépítési és képzési programot hozzon létre, valamint az ellenőrzések globális konvergenciájának előmozdítása érdekében elmélyíti a harmadik országokkal folytatott párbeszédet.

A Bizottság a jelentést az Európai Parlament és a Tanács figyelmébe ajánlja.